

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (seitsemäs jaosto)

15 päivänä syyskuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen – Asetus (EY) N:o 883/2004 – 13 artikla – Sovellettavan lainsäädännön määrittäminen – Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimus henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta – Liite II – 1 artiklan 2 kohta – Asianajajan ammattia harjoittava henkilö, jonka yksityisen ja ammatillisen toiminnan keskuspaikka on Sveitsissä ja joka harjoittaa kyseistä ammattia myös kahdessa muussa jäsenvaltiossa – Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä koskeva hakemus – Kansallinen lainsäädäntö, jonka nojalla asianomaisen henkilön on luovuttava mainitun ammatin harjoittamisesta kyseessä olevan jäsenvaltion alueella ja ulkomailla

Asiassa C-58/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Verwaltungsgericht Wien (Wienin hallintotuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 21.1.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 1.2.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

FK,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Rechtsanwaltskammer Wien,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Passer sekä tuomarit F. Biltgen (esittelevä tuomari) ja M. L. Arastey Sahún,

julkiasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- FK, edustajanaan W. Polster, Rechtsanwalt,
- Itävallan hallitus, asiamiehinnään A. Posch ja E. Samoiloa,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Euroopan komissio, asiamiehinään B.-R. Killmann ja D. Martin,
päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1) 13 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain FK ja Rechtsanwaltskammer Wien (Wienin asianajajayhteisö, Itävalta) ja joka koskee FK:n tekemän varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä koskevan hakemuksen hylkäämistä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 883/2004

- 3 Asetuksen N:o 883/2004 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

--

- x) 'varhaiseläke-etuudella': rahaetuuksia – työttömyysetuuksia ja varhennettuja vanhuusetuuksia lukuun ottamatta – joita myönnetään tietystä iästä lähtien työskentelyään vähentäneelle tai sen lopettaneelle tai keskeyttäneelle työntekijälle siihen ikään asti, jolloin hän voi saada vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, ja joiden saaminen ei edellytä toimivaltaisen valtion työvoimaviranomaisten käytettävänä olemista; 'varhennetulla vanhuusetuudella' tarkoitetaan etuutta, joka maksetaan ennen eläkeoikeuden saamiseksi tavanomaisesti edellytettävän iän saavuttamista ja jota tämän iän saavuttamisen jälkeen joko maksetaan edelleen tai joka korvataan toisella vanhuusetuudella;

--”

- 4 Kyseisen asetuksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Asiallinen soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen seuraavia sosiaaliturvan aloja koskevaan lainsäädäntöön:

--

- d) vanhuusetuudet;

--

i) varhaiseläke-etuudet;

--”

5 Mainitun asetuksen 11 artiklan 1 kohta ja 3 kohdan a alakohta kuuluvat seuraavasti:

”1. Henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Kyseinen lainsäädäntö määritetään tämän osaston mukaisesti.

--

3. Jollei 12–16 artiklasta muuta johdu,

a) henkilö, joka on palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana jossakin jäsenvaltiossa, on kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen.”

6 Saman asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva henkilö on

a) asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön alainen, jos hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan tässä jäsenvaltiossa;

tai

b) sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jossa sijaitsee hänen toimintansa keskuspaikka, jos hän ei asu jossakin niistä jäsenvaltioista, joissa hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan.”

7 Asetuksen N:o 883/2004 14 artiklan 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 11–13 artiklaa ei sovelleta vapaaehtoiseen vakuutukseen tai valinnaiseen jatkuvaan vakuutukseen, paitsi jos jonkin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun alan osalta jossakin jäsenvaltiossa on ainoastaan vapaaehtoinen vakuutusjärjestelmä.

2. Jos asianomainen henkilö kuuluu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla pakolliseen vakuutusjärjestelmään kyseisessä jäsenvaltiossa, hän ei voi kuulua toisessa jäsenvaltiossa vapaaehtoiseen vakuutusjärjestelmään tai valinnaiseen jatkuvaan vakuutusjärjestelmään. Kaikissa muissa tapauksissa, joissa tietyllä sosiaaliturvan alalla voi valita useammasta vapaaehtoisesta vakuutusjärjestelmästä tai valinnaisesta jatkuvasta vakuutusjärjestelmästä, asianomainen henkilö hyväksytään ainoastaan valitsemaansa järjestelmään.

3. Kun on kyse työkyvyttömyys-, vanhuus- ja perhe-eläke-etuuksista, asianomainen henkilö voi kuitenkin liittyä jäsenvaltion vapaaehtoiseen tai valinnaiseen jatkuvaan vakuutusjärjestelmään myös silloin, kun hän on pakollisesti toisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, edellyttäen että hän on aiemmin uransa aikana ollut ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön alainen palkkatyön tai itsenäisen ammatinharjoittamisen perusteella tai sen seurauksena ja jos ensiksi

mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä nimenomaisesti tai epäsuorasti hyväksytään tällainen päällekkäisyys.”

8 Kyseisen asetuksen 90 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”1. Kumotaan tämän asetuksen soveltamisen alkamispäivästä alkaen [sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annettu] neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71 [, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1)].

Asetus (ETY) N:o 1408/71 pysyy kuitenkin voimassa ja sen oikeusvaikutukset säilyvät seuraavien säädösten osalta:

--

c) [2.5.1992 tehty] sopimus Euroopan talousalueesta [(EYVL 1994, L 1, s. 3)] sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välinen sopimus henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta --, ja muut sopimukset, joissa viitataan asetukseen (ETY) N:o 1408/71, niin kauan kuin kyseisiä sopimuksia ei muuteta tämän asetuksen perusteella.”

Asetus (EY) N:o 987/2009

9 Asetuksen N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä 16.9.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 987/2009 (EUVL 2009, L 284, s. 1) 14 artiklan, jonka otsikko on ”[asetuksen N:o 883/2004] 12 ja 13 artiklaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt”, 6, 8 ja 9 kohdassa säädetään seuraavaa:

”6. Sovellettaessa [asetuksen N:o 883/2004] 13 artiklan 2 kohtaa ’tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva henkilö’ tarkoittaa erityisesti henkilöä, joka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana harjoittaen samanaikaisesti tai vuorotellen yhtä tai useampaa erillistä toimintaa kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa, tämän toiminnan luonteesta riippumatta.

--

8. Sovellettaessa [asetuksen N:o 883/2004] 13 artiklan 1 ja 2 kohtaa ’huomattava osa palkkatyötä tekevän ja itsenäisen ammatinharjoittajan toiminnasta’ jossakin jäsenvaltiossa tarkoittaa, että määrällisesti huomattava osa palkkatyötä tekevän tai itsenäisen ammatinharjoittajan kaikesta toiminnasta tapahtuu siellä, vaikka kyseessä ei välttämättä ole suurin osa toiminnasta.

Määritettäessä, harjoitetaanko huomattavaa osaa toiminnasta tietyssä jäsenvaltiossa, otetaan huomioon seuraavat viitteelliset perusteet:

a) palkkatyön osalta: työaika ja/tai palkka; sekä

b) itsenäisen ammatinharjoittamisen osalta: liikevaihto, työaika, suoritettujen palvelujen lukumäärä ja/tai tulo.

Jos edellä mainituista perusteista täyttyy kokonaisarvioinnissa 25:tä prosenttia pienempi osuus, se on osoituksena siitä, että huomattavaa osaa toiminnasta ei harjoiteta kyseisessä jäsenvaltiossa.

9. Sovellettaessa [asetuksen N:o 883/2004] 13 artiklan 2 kohdan b alakohtaa itsenäisen ammatinharjoittajan toiminnan 'toiminnan keskuspaikka' määritetään ottamalla huomioon kaikki tekijät, joista hänen ammatillinen toimintansa muodostuu, erityisesti paikka, jossa asianomaisen henkilön toiminnan kiinteä ja vakituinen toimipaikka sijaitsee, harjoitetun toiminnan tavanomainen luonne tai kesto, suoritettujen palvelujen lukumäärä, sekä asianomaisen henkilön tarkoitus, joka käy ilmi kaikista olosuhteista.”

EY:n ja Sveitsin välinen sopimus

- 10 Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimuksessa henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta (EYVL 2002, L 114, s. 6), joka on allekirjoitettu Luxemburgissa 21.6.1999 ja hyväksytty yhteisön puolesta seitsemän sopimuksen tekemisestä Sveitsin valaliiton kanssa 4.4.2002 tehdyllä neuvoston ja, tiede- ja teknologiayhteistyötä koskevan sopimuksen osalta, komission päätöksellä 2002/309/EY, Euratom (EYVL 2002, L 114, s. 1; jäljempänä EY:n ja Sveitsin välinen sopimus), 8 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sopimuspuolet sääntelevät liitteen II mukaisesti sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista erityisesti seuraavien tavoitteiden varmistamiseksi:

- a) yhdenvertainen kohtelu;
  - b) sovellettavan lainsäädännön määrittäminen;
  - c) kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti huomioon otettavien kausien laskeminen yhteen etuuksien saamiseksi ja säilyttämiseksi sekä niiden laskemiseksi;
  - d) etuuksien maksaminen sopimuspuolten alueella asuville henkilöille;
  - e) viranomaisten ja laitosten keskinäinen avunanto ja hallinnollinen yhteistyö.”
- 11 EY:n ja Sveitsin välisen sopimuksen liitteessä II, joka koskee sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista, olevassa 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Sopimuspuolet sopivat, että ne soveltavat keskenään sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen alalla yhteisön säädöksiä joihin viitataan, sellaisina kuin ne ovat voimassa tämän sopimuksen allekirjoittamispäivänä ja tässä liitteessä olevassa A osassa mukautettuina, tai niitä vastaavia sääntöjä.

2. Käsitteellä 'jäsenvaltio(t)', joka esiintyy tässä liitteessä olevassa A osassa mainituissa säädöksissä, tarkoitetaan yhteisön säädösten piiriin kuuluvien valtioiden lisäksi myös [Sveitsin valaliittoa].”

- 12 Kyseisessä liitteessä II olevassa A osassa viitataan muun muassa asetukseen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97 (jäljempänä asetus N:o 1408/71), sekä asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annettuun neuvoston asetukseen (ETY) N:o 574/72 (EYVL 1972, L 74, s. 1).

- 13 Mainittu liite II saatettiin ajan tasalle sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan liitteen II korvaamisesta 31.3.2012 annetulla henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta tehdyllä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimuksella perustetun sekakomitean päätöksellä N:o 1/2012 (EUVL 2012, L 103, s. 51), joka tuli voimaan 1.4.2012. Samassa liitteessä viitataan nykyisin asetuksiin N:o 883/2004 ja N:o 987/2009.
- 14 Lisäksi asetuksen N:o 1408/71, joka on korvattu asetuksella N:o 883/2004, soveltamisala koskee myös ”vapaiden ammattien yhteenliittymien eläkelaitosten eläkejärjestelmiä”, joihin kuuluu pääasiassa kyseessä olevan kaltainen asianajajan ammatin harjoittamisen päätyttyä maksettava vanhuuseläke, vasta 1.1.2005 alkaen asetuksen N:o 1408/71 ja asetuksen N:o 574/72 muuttamisesta 13.4.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 647/2005 (EUVL 2005, L 117, s. 1) 3 artiklan mukaisesti.

Itävallan oikeus

- 15 Asianajajayhteisön asianajajaluetteloon merkitsemistä Itävallassa ja vastaavan vanhuuseläkkeen saamista koskevat säännökset ovat asianajajista 15.7.1868 annetun asetuksen (Rechtsanwaltsordnung; RGBl. 96/1868), sellaisena kuin se oli voimassa 23.12.2020 (BGBl. I, 156/2020) (jäljempänä RAO), 49 ja 50 §:ssä.
- 16 RAO:n 49 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:
- ”Kaikki itävaltalaisen asianajajayhteisön luetteloon tai itävaltalaisen asianajajayhteisön ylläpitämään luetteloon maahan sijoittautuneista eurooppalaisista asianajajista merkityt asianajajat sekä itävaltalaisen asianajajayhteisön luetteloon merkityt asianajajaharjoittelijat ovat lähtökohtaisesti velvollisia suorittamaan maksuja, elleivät he jo kuulu sen perusteella, että he harjoittavat asianajajan ammattia, muun lainsäädännön nojalla Euroopan unionin jäsenvaltion, [ETA-]sopimuksen sopimuspuolena olevan muun valtion tai Sveitsin valaliiton pakolliseen vanhuusvakuutusjärjestelmään. Kaksi asianajajayhteisöä tai useampi asianajajayhteisö voivat myös perustaa yhteisen eläkelaitoksen.”
- 17 RAO:n 50 §:n 1 momentissa säädetään pääasiallisesti, että jokaisella asianajajan ammattia harjoittavalla on oikeus saada vanhuuseläkettä, työkyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä, kun sille asetetut edellytykset täyttyvät ja eläketapahtuma, joka synnyttää oikeuden kyseessä olevaan etuuteen, sattuu.
- 18 RAO:n 50 §:n 2 momentin mukaan kyseinen oikeus on määritettävä annettujen sääntöjen mukaisesti eläkelaitosten perussäännössä. RAO:n 50 §:n 2 momentin 2 kohdan c alakohdan aa alakohdassa täsmennetään, että asianomaisen henkilön on luovuttava asianajajan ammatin harjoittamisesta kotimaan alueella ja ulkomailla, jotta hän voi saada varhennettua vanhuuseläkettä.
- 19 Itävallan asianajajayhteisöjen liiton edustajiston Itävallan asianajajayhteisöjen eläkelaitosten A-osasta antaman määräyksen (Verordnung der Vertreterversammlung des österreichischen Rechtsanwaltskammertages über die Versorgungseinrichtungen Teil A der österreichischen Rechtsanwaltskammern (Satzung Teil A 2018), jäljempänä A-osaa koskeva vuoden 2018 määräys) 26 §:n 1 momentin 8 kohdassa todetaan, että varhennetun vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on se, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta ”missä tahansa hän sitä harjoittaa”.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 20 FK, joka on syntynyt vuonna 1954, on sekä Puolan että Saksan kansalainen. Hänet on merkitty Kölnin (Saksa) asianajajayhteisön luetteloon 8.3.1984 alkaen. Hän harjoittaa siellä sekä Rechtsanwaltnin että valantehneen puolan kielen tulkin ja kääntäjän ammatteja. Hän on suorittanut maksuja Nordrhein-Westfalenin osavaltion (Saksa) eläkejärjestelmään asianajajan ammatin harjoittamisen aloittamisesta lähtien.
- 21 FK merkittiin vuonna 1996 Wienin asianajajayhteisön asianajajaluetteloon Itävallassa, ja hän on harjoittanut siellä asianajajan ammattia Saksassa harjoittamansa toiminnan lisäksi. FK hän on suorittanut maksuja itävaltalaiseen eläkejärjestelmään siitä lähtien, kun merkittiin kyseiseen luetteloon.
- 22 FK:n toiminnan keskuspaikka pysyi Kölnissä vuoteen 2007 saakka, jolloin hän siirsi kotipaikkansa ja toimintansa keskuspaikan Sveitsiin, jossa hän on sittemmin harjoittanut asianajajan ammattia merkittynä – sillä perusteella, että hänet on merkitty Kölnin asianajajayhteisön asianajajaluetteloon – luetteloon asianajajista, jotka ovat unionin tai EFTAn jäsenvaltion kansalaisia.
- 23 Tästä alkaen FK on käyttänyt vähenevän määrän aikaa asianajajan ammatin harjoittamiseen Saksassa, ja vastaavasti aika, jonka hän on käyttänyt kyseisen ammatin harjoittamiseen Sveitsissä, on lisääntynyt, eli viime aikoina FK on siis käyttänyt työajastaan 70 prosenttia mainitun ammatin harjoittamiseen toimipisteessään Sveitsissä, 25 prosenttia mainitun ammatin harjoittamiseen Saksan toimipisteessä ja 5 prosenttia mainitun ammatin harjoittamiseen Itävallan toimipisteessä. Lisäksi FK:n työaika Itävallan toimipisteessä ei ole koskaan ylittänyt 10:tä prosenttia kyseisen ammatin harjoittamiseen käytetystä kokonaistyöajasta.
- 24 FK on saanut vuodesta 2018 lähtien varhennettua vanhuuseläkettä Saksassa ja jatkanut siellä asianajajan ammatin harjoittamista.
- 25 FK suorittaa myös maksuja yleiseen eläkejärjestelmään Sveitsissä.
- 26 FK teki 16.10.2017 Wienin asianajajayhteisölle varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä 1.11.2017 alkaen koskevan hakemuksen, jossa hän ilmoitti luopuvansa asianajajan ammatin harjoittamisesta Itävallassa ja pysyvänsä merkittynä Kölnin asianajajayhteisöön luetteloon ja Sveitsissä luetteloon asianajajista, jotka ovat unionin tai EFTAn jäsenvaltion kansalaisia.
- 27 Kyseinen hakemus hylättiin Wienin asianajajayhteisön hallituksen 29.5.2018 tekemällä päätöksellä A-osaa koskevan vuoden 2018 määräyksen 26 ja 29 §:ssä olevien säännösten perusteella, joiden nojalla vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta ”missä tahansa hän sitä harjoittaa”.
- 28 FK nosti 3.8.2018 tästä päätöksestä kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Verwaltungsgericht Wienissä (Wienin hallintotuomioistuin, Itävalta), joka pysytti mainitun päätöksen.
- 29 FK haki Verwaltungsgericht Wienin ratkaisuun muutosta ylimääräisellä Revision-valituksella Verwaltungsgerichtshofiin (ylin hallintotuomioistuin, Itävalta). Verwaltungsgerichtshof kumosi kyseisen ratkaisun pääasiallisesti sillä perusteella, että Verwaltungsgericht Wien ei ollut selvittänyt unionin oikeuden kannalta merkityksellisiä tosiseikkoja, vaikka FK oli vedonnut

siihen, että unionin oikeus oli esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta kotimaan alueella ja ulkomailla.

- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi pääasia on saatettu, huomauttaa, että itsenäisiä ammatinharjoittajia – mukaan luettuna asianajajan ammattia harjoittavat – koskevat erityisjärjestelmät Saksassa ja Itävallassa oli jätetty asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalan ulkopuolelle sen liitteen II nojalla 1.1.2005 saakka. Kyseistä asetusta on sovellettu kyseisiin ammatinharjoittajiin vasta kyseisestä päivästä alkaen sen seurauksena, että mainittuun asetukseen tehtiin muutos, jonka nojalla ei syntynyt oikeuksia edeltäviltä ajanjaksoilta, vaikka aiemmin suoritettujen työskentelyjaksot otettiin huomioon.
- 31 Kyseinen tuomioistuin katsoo, että on sovellettava asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohtaa, jotta voidaan määrittää, mitä lainsäädäntöä sovelletaan henkilöön, joka FK:n tavoin toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana kahdessa tai kolmessa jäsenvaltiossa.
- 32 Kyseinen tuomioistuin pohtii, kuinka kyseistä säännöstä on tulkittava tilanteessa, jossa kyseessä olevan henkilön toiminnan keskuspaikka ja asuinpaikka eivät sijaitse jäsenvaltiossa, koska mainitun säännöksen sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan mikään jäsenvaltion lainsäädäntö ei tule sovellettavaksi tällaisessa tapauksessa.
- 33 Siinä tapauksessa, että Itävallan lainsäädäntö tulee sovellettavaksi, sama tuomioistuin pohtii lisäksi sitä, onko RAO unionin oikeuden ja erityisesti yhdenvertaisen kohtelun ja syrjintäkiellon periaatteiden, omaisuudensuojan, henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja vieläpä sijoittautumisvapauden mukainen, ja jos näin ei ole, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen nojalla oltava soveltamatta RAO:n 50 §:n 2 momentin 2 kohdan c alakohdan aa alakohtaa.
- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että pääasiassa on kiistattomasti kyseessä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluva rajat ylittävä tilanne, koska FK on sijoittautunut kahteen jäsenvaltioon ja itävaltalainen säännös vaikuttaa asianomaisen henkilön oikeudelliseen asemaan Saksassa, ja palauttaa mieleen, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 17 artiklan nojalla omistusoikeus ja näin ollen myös varallisuusintressit, jotka liittyvät vanhuuseläkkeiden kaltaisiin lakisääteisiin sosiaalietuuksiin, ovat loukkaamattomia, ja tällaiseen perusoikeuteen kohdistuvien rajoitusten on oltava perusteltuja yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän toteuttaminen sekä oltava oikeasuhtaisia. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tältä osin epävarma siitä, voidaanko kyseessä olevilla intresseillä perustella sitä, että vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta sekä Itävallan alueella että ulkomailla. Pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö on nimittäin omiaan rajoittamaan sijoittautumisvapautta, joka taataan perusoikeuskirjan 15 artiklan 2 kohdassa ja SEUT 49 artiklassa.
- 35 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kiinnittää huomiota siihen seikkaan, että unionin oikeudessa sallitaan luontaisesti toiminnan jatkaminen jäsenvaltioissa samalla, kun saadaan vanhuuseläkettä toisessa jäsenvaltiossa, koska on erityisesti niin, että sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen yhteydessä käsitellään nimenomaisesti erilaisia jäsenvaltiokohtaisia eläkeikiä.

36 Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Wien on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Miten asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava, jos henkilön toiminnan keskuspaikka sijaitsee määrällisestä näkökulmasta tarkasteltuna kolmannessa maassa, jossa henkilö myös asuu, ja jos tämä henkilö harjoittaa lisäksi toimintaa kahdessa jäsenvaltiossa (Saksa ja Itävalta) ja toiminta näissä kahdessa jäsenvaltiossa jakautuu siten, että selvästi suurempi osa toiminnasta tapahtuu yhdessä jäsenvaltiossa (tässä tapauksessa Saksassa)?

Siinä tapauksessa, että tämän säännöksen tulkinnan seurauksena kyseinen henkilö on Itävallan lainsäädännön alainen, esitetään seuraava kysymys:

2) Ovatko [RAO:n] 50 §:n 2 momentin 2 kohdan c alakohdan aa alakohta ja siihen perustuva A-osaa koskevan vuoden 2018 määräyksen 26 §:n 1 momentin 8 kohta unionin oikeuden nojalla sallittuja, vai ovatko ne unionin oikeuden ja siinä taattujen oikeuksien vastaisia, koska vanhuuseläkkeen myöntäminen edellyttää luopumista asianajotoiminnan harjoittamisesta kotimaassa ja ulkomailla (50 §:n 2 momentin c kohdan aa alakohta) tai missä tahansa (A-osaa koskevan vuoden 2018 määräyksen 26 §:n 1 momentin 8 kohta)?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

37 Ensimmäisen kysymyksen muotoilusta on todettava, että – kuten edellä 11–13 kohdasta käy ilmi – EY:n ja Sveitsin välisen sopimuksen liitteessä II olevan 1 artiklan 2 kohdan mukaan käsitteellä ”jäsenvaltio(t)”, joka esiintyy kyseisessä liitteessä olevassa A osassa mainituissa säädöksissä, tarkoitetaan kyseisten säädösten piiriin kuuluvien unionin jäsenvaltioiden lisäksi myös Sveitsin valaliittoa.

38 Kun EY:n ja Sveitsin välisen sopimuksen liitteessä II – sen erilaisissa versioissa – olevassa A osassa mainitaan nimenomaisesti asetukset N:o 1408/71 ja 883/2004, kyseisessä sopimuksessa näin ollen laajennetaan kyseisten asetusten soveltamisalaa Sveitsin valaliittoon, joten toisin kuin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäisessä kysymyksessä annetaan ymmärtää, nyt käsiteltävässä asiassa Sveitsin valaliittoa ei ole pidettävä kolmantena maana vaan jäsenvaltiona.

Ensimmäinen kysymys

39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti sitä, mikä lainsäädäntö tulee sovellettavaksi asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla silloin, kun kyseessä olevan henkilön asuinpaikka ja toiminnan keskuspaikka sijaitsevat Sveitsissä ja kun kyseinen henkilö harjoittaa myös toimintaa epätasaisesti jakautunein osuuksin kahdessa muussa EY:n ja Sveitsin välisen sopimuksen liitteessä II olevan 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa jäsenvaltiossa eli Saksassa ja Itävallassa.

40 On palautettava mieleen, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyössä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi

ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen ja tässä asiayhteydessä tulkittava kaikkia unionin oikeuden säännöksiä, joita kansalliset tuomioistuimet tarvitsevat ratkaistessaan niiden käsiteltäväksi saatettuja asioita, vaikka näitä säännöksiä ei olisi nimenomaisesti mainittu kansallisten tuomioistuinten unionin tuomioistuimelle esittämässä kysymyksissä (ks. mm. tuomio 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 19.9.2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, 54 kohta).

- 41 Tästä seuraa, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muodollisesti rajannut ensimmäisen kysymyksensä koskemaan asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkintaa, vaikka edellä 38 kohdassa tehdyn täsmennyksen, jonka mukaan Sveitsin valaliitto on pidettävä jäsenvaltiona, perusteella ennakkoratkaisukysymyksen olisi tullut koskea kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, unionin tuomioistuimen on poimittava kaikista kyseisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevan riidan kohde (ks. mm. tuomio 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 19.9.2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, 55 kohta).
- 42 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyynnössä esitetyistä seikoista käy ilmi, että unionin tuomioistuimen on tulkittava muita unionin oikeuden säännöksiä, jotta se voi antaa hyödyllisen vastauksen ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.
- 43 Oikeuskäytännöstä käy ilmi, että asetuksen N:o 883/2004 säännöksillä – kuten myös asetuksen N:o 1408/71 säännöksillä – on otettu käyttöön yhteensovittamisjärjestelmä, jossa muun muassa määritetään yksi tai useampi lainsäädäntö, jota tai joita sovelletaan työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka käyttävät eri tilanteissa oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2008, Derouin, C-103/06, EU:C:2008:185, 20 kohta; tuomio 26.10.2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, 33 kohta ja tuomio 16.7.2020, AFMB ym., C-610/18, EU:C:2020:565, 40 kohta).
- 44 Kyseiseen yhteensovittamisjärjestelmään sisältyvien säännösten nojalla kyseessä olevat henkilöt ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, jolloin vältetään vaikeudet, joita voi aiheutua useamman kansallisen lainsäädännön soveltamisesta samaan aikaan, ja poistetaan erilainen kohtelu, johon sovellettavien lainsäädäntöjen osittainen tai täydellinen päällekkäisyys saattaisi johtaa unionin alueella liikkuvien henkilöiden osalta (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2015, de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, 36 ja 37 kohta; tuomio 26.10.2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, 35 ja 36 kohta ja tuomio 16.7.2020, AFMB ym., C-610/18, EU:C:2020:565, 40 kohta).
- 45 Kyseinen yhden lainsäädännön soveltamista koskeva periaate on ilmaistu erityisesti asetuksen N:o 883/2004 13 artiklassa, jossa määritetään kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa työskentelevään henkilöön sovellettava lainsäädäntö ja jonka 2 kohdan mukaan tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva henkilö on joko asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön alainen, jos hän harjoittaa huomattavaa osaa toiminnastaan kyseisessä jäsenvaltiossa (kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohta), tai sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jossa sijaitsee hänen toimintansa keskuspaikka, jos kyseinen henkilö ei asu jossakin niistä jäsenvaltioista, joissa hän harjoittaa huomattavaa osaa kyseisistä toiminnoista (mainitun asetuksen 13 artiklan 2 kohdan b alakohta).

- 46 Asetuksen N:o 987/2009 14 artiklan 8 kohdassa tarkennetaan, että sovellettaessa asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 1 ja 2 kohtaa ”huomattava osa” palkkatyötä tekevän ja itsenäisen ammatinharjoittajan toiminnasta jossakin jäsenvaltiossa tarkoittaa, että määrällisesti huomattava osa kyseessä olevan palkkatyötä tekevän tai itsenäisen ammatinharjoittajan kaikesta toiminnasta tapahtuu siellä, vaikka kyseessä ei välttämättä ole suurin osa toiminnasta. Määritettäessä, harjoitetaanko huomattavaa osaa toiminnasta tietyssä jäsenvaltiossa, palkkatyön tapauksessa otetaan huomioon työaika ja/tai palkka. Jos näistä perusteista täyttyy 25:tä prosenttia pienempi osuus, se on osoituksena siitä, että huomattavaa osaa kyseisestä toiminnasta ei harjoiteta kyseisessä jäsenvaltiossa (ks. vastaavasti tuomio 19.5.2022, Ryanair, C-33/21, EU:C:2022:402, 63 kohta).
- 47 Koska FK asui Saksassa, jossa myös hänen toimintansa keskuspaikka sijaitsi, ennen kuin hän muutti asuinpaikkansa Sveitsiin, jossa hänen toimintansa keskuspaikka sijaitsee tällä hetkellä, on katsottava, että häneen sovelletaan asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdan mukaan joko Saksan tai Sveitsin lainsäädäntöä.
- 48 Nyt käsiteltävässä asiassa on katsottava, että asetuksella N:o 883/2004 käyttöön otettujen lainvalintasääntöjen mukaan Itävallan lainsäädäntö ei tule sovellettavaksi, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että aika, jonka FK on käyttänyt työskentelyyn asianajotoimistossaan Itävallassa, ei koskaan ylittänyt 10:tä prosenttia hänen kokonaistyöajastaan asianajajan ammatissa.
- 49 Vaikka asetuksella N:o 883/2004 käyttöön otettu kattava ja yhtenäinen lainvalintajärjestelmä vie periaatteessa kunkin jäsenvaltion kansalliselta lainsäätäjältä vallan päättää haluamallaan tavalla kansallisen lainsäädäntönsä soveltamisalasta ja -edellytyksistä tämän lainsäädännön alaan kuuluvien henkilöiden ja sen alueen osalta, jolla kansalliset säännökset tuottavat oikeusvaikutuksensa (ks. mm. tuomio 26.2.2015, de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, 34 ja 35 kohta ja tuomio 19.9.2019, van den Berg ym., C-95/18 ja C-96/18, EU:C:2019:767, 50 kohta), yhden sovellettavan lainsäädännön periaate ei kuitenkaan voi estää sitä, että jäsenvaltio, joka ei ole asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännösten nojalla toimivaltainen, ei voisi tietyin edellytyksin myöntää siirtotyöläiselle perhe-etuuksia tai vanhuuseläkettä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, vaikka kyseinen henkilö olisi kyseisen asetuksen 13 artiklan mukaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen (ks. vastaavasti tuomio 23.4.2015, Franzen ym., C-382/13, EU:C:2015:261, 58–61 kohta ja tuomio 19.9.2019, van den Berg ym., C-95/18 ja C-96/18, EU:C:2019:767, 53 kohta).
- 50 Asetuksella N:o 883/2004 annettujen lainvalintasääntöjen ainoana tavoitteena on nimittäin määrittää se lainsäädäntö, jota sovelletaan kyseisiä sääntöjä koskevissa säännöksissä tarkoitetuissa tilanteissa oleviin henkilöihin (ks. vastaavasti tuomio 26.10.2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, 37 kohta ja tuomio 1.2.2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, 60 kohta). Kyseisillä säännöksillä ei sinänsä pyritä määrittämään niitä edellytyksiä, jotka koskevat määrättyyn sosiaaliturvajärjestelmään liittymistä koskevan oikeuden tai velvollisuuden olemassaoloa (ks. vastaavasti tuomio 11.6.1998, Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.2.2013, Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, 39 kohta).
- 51 Näin ollen asetuksessa N:o 883/2004 annetaan jäädä edelleen voimaan erilliset järjestelmät, joiden perusteella syntyvät erilliset saatavat erillisiltä laitoksilta, joihin nähden asianomaisella edunsaajalla on välittömiä oikeuksia joko yksinomaan valtionsisäisen oikeuden nojalla tai

valtionsisäisen oikeuden nojalla täydennettynä tarpeen vaatiessa unionin oikeudella (ks. vastaavasti tuomio 21.2.2013, Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 1.2.2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, 57 kohta).

- 52 Asetuksella N:o 883/2004 annettujen lainvalintasääntöjen tarkoituksena ei siis ole säännellä sitä, onko työntekijällä oikeus etuuteen, jonka hän on voinut saada suorittamalla maksuja määrätyn jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään määrätyn ajanjakson aikana.
- 53 Nyt käsiteltävässä asiassa on yhtäältä korostettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien täsmentää, että maksut, joita pääasian kantaja on suorittanut asianajajan ammattia Itävallassa harjoittaviin henkilöihin sovellettaviin erityisjärjestelmiin, oli jätetty asetuksen N:o 1408/71 – joka on korvattu asetuksella N:o 883/2004 – soveltamisalan ulkopuolelle, ja ne ovat kuuluneet kyseisten asetusten soveltamisalaan vasta 1.1.2005 alkaen. Toisaalta unionin tuomioistuimella olevasta asiakirja-aineistosta ei käy ilmi, että pääasian kantaja vetoaisi yhteenlaskemista koskevien sääntöjen soveltamiseen tai muissa jäsenvaltiossa suoritettujen kausien huomioon ottamiseen saadakseen pyydetyn varhennetun vanhuuseläkkeen, joka perustuu ainoastaan Itävallan oikeuden soveltamiseen.
- 54 Tästä seuraa, että pääasian yhteydessä ei herää kysymystä sovellettavan lainsäädännön määrittämisestä asetuksen N:o 883/2004 11-13 artiklassa olevien lainvalintasääntöjen mukaisesti vaan ainoastaan siitä, sovelletaanko asianomaiseen henkilöön kyseessä olevan jäsenvaltion lainsäädännön mukaista järjestelmää, johon hän on suorittanut maksuja.
- 55 Kyseistä johtopäätöstä tukevat myös FK:n esittämät argumentit, joiden mukaan asianajajan ammattia harjoittaviin henkilöihin sovellettavaa erityisjärjestelmää on pidettävä ”vapaaehtoisena vakuutusjärjestelmänä tai valinnaisena jatkuvana vakuutusjärjestelmänä”.
- 56 On nimittäin niin, että jollei tarkastuksista, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä sen osalta, onko kyseistä erityisjärjestelmää pidettävä ”vapaaehtoisena vakuutusjärjestelmänä tai valinnaisena jatkuvana vakuutusjärjestelmänä” vähintäänkin 1.1.2005 alkaen suoritettujen maksujen osalta, muuta johdu, tällainen vakuutusjärjestelmä on asetuksen N:o 883/2004 14 artiklan 1 ja 3 kohdan säännösten mukaisesti nimenomaisesti jätetty kyseisellä asetuksella käyttöön otetun sovellettavan lainsäädännön määrittämistä koskevan mekanismin soveltamisalan ulkopuolelle. FK:lle voidaan siis myöntää oikeus kyseiseen valinnaiseen jatkuvaan vakuutukseen Itävallassa, vaikka hän on pakottavasti toisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, joka nyt käsiteltävässä asiassa on Sveitsin lainsäädäntö, koska hän on aloittanut maksujen suorittamisen asianajajan ammattia Itävallassa harjoittavien henkilöiden erityiseen vakuutusjärjestelmään aikana, jolloin tämä ei kuulunut asetuksen N:o 1408/71 – joka on korvattu asetuksella N:o 883/2004 – soveltamisalaan, ja johon hän on jatkanut maksujen suorittamista sen jälkeen.
- 57 Tällaisessa tilanteessa asianomaisella henkilöllä on oltava oikeus päättää jatkaa pakolliseen vakuutusjärjestelmään kuulumista tai lopettaa kyseiseen järjestelmään kuulumisen tiettyjen ajanjaksojen osalta siltä osin kuin kyseisellä päätöksellä on vaikutuksia tulevan sosiaaliturvaetuuden laajuuteen (ks. vastaavasti tuomio 12.2.2015, Bouman, C-114/13, EU:C:2015:81, 58 kohta).
- 58 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdassa olevia lainvalintasääntöjä ei sovelleta sellaisen henkilön tilanteeseen, joka asuu jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee myös hänen toimintansa keskuspaikka, ja

joka samalla harjoittaa toimintaa kahdessa muussa jäsenvaltiossa epätasaisesti jakautunein osuuksin, kun on kyse sen määrittämisestä, onko kyseisellä henkilöllä välittömiä oikeuksia jommankumman kyseessä olevan jäsenvaltion laitoksiin nähden määrätyn ajanjakson aikana suoritettujen maksujen perusteella.

Toinen kysymys

- 59 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella ennakkoratkaisukysymyksellään pääasiallisesti sitä, onko unionin oikeutta tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan pyydetyn vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta ei ainoastaan kyseessä olevan jäsenvaltion alueella vaan myös ulkomailla.
- 60 Tältä osin on todettava, että asianajajan ammattia harjoittavan henkilön, joka on jäsenvaltion kansalainen ja joka muuttaa toiseen jäsenvaltioon harjoittaakseen siellä kyseistä säänneltyä ammattia, tilanne voi kuulua joko sijoittautumisvapautta koskevan SEUT 49 artiklan soveltamisalaan, jos hänen palkkionsa maksaa tavallisesti asiakas, tai työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan SEUT 45 artiklan soveltamisalaan, jos hänen palkkionsa maksetaan palkkana (ks. vastaavasti tuomio 30.11.1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, 22–25 kohta ja tuomio 17.12.2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, 23 kohta).
- 61 Sen kysymyksen osalta, rajoittaako pääasiassa kyseessä oleva Itävallan lainsäädäntö sijoittautumisvapautta tai työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, on palautettava mieleen, että asetuksella N:o 883/2004 ei oteta käyttöön yhteistä sosiaaliturvajärjestelmää vaan annetaan erillisten kansallisten järjestelmien jäädä edelleen voimaan. Jäsenvaltiot säilyttävät toimivaltansa sosiaaliturvajärjestelmiensä järjestämisen osalta ja – koska alaa ei ole unionin tasolla yhdenmukaistettu – kunkin jäsenvaltion on lainsäädännössään määritettävä muun muassa ne edellytykset, joiden täyttyessä oikeus sosiaalietuuksiin syntyy. Jäsenvaltioiden on kuitenkin tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta ja erityisesti niitä EUT-sopimuksen määräyksiä, jotka koskevat jokaiselle unionin kansalaiselle tunnustettua vapautta liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella (ks. mm. tuomio 21.2.2013, Salgado González, C-282/11, EU:C:2013:86, 35–37 kohta; tuomio 5.11.2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, 33–35 kohta ja tuomio 21.10.2021, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie, C-866/19, EU:C:2021:865, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 62 Lisäksi on niin, että henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja sijoittautumisvapautta koskevien kaikkien EUT-sopimuksen määräysten tarkoituksena on helpottaa unionin kansalaisten kaikenlaista ansiotyön tekemistä unionin alueella ja että kyseisten määräysten vastaisia ovat toimenpiteet, joilla voi olla epäsuotuisa vaikutus näihin kansalaisiin, kun he haluavat harjoittaa taloudellista toimintaa toisen jäsenvaltion alueella (ks. vastaavasti mm. tuomio 15.12.1995, Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, 94 kohta ja tuomio 5.11.2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, 36 kohta).
- 63 Näin ollen kyseiset määräykset ovat esteenä sellaisille kansallisille toimenpiteille, jotka – vaikka niitä sovelletaan ilman kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää – voivat haitata sitä, että unionin kansalaiset käyttävät EUT-sopimuksessa taattuja perusvapauksia, tai jotka tekevät niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa (ks. vastaavasti tuomio 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française ja gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, 45 kohta ja tuomio 5.11.2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, 38 kohta).

- 64 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että pääasiassa kyseessä olevaa säännöstöä voidaan soveltaa erotuksetta kaikkiin asianajajan ammattia harjoittaviin henkilöihin eikä sen näin ollen voida katsoa merkitsevän kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.
- 65 On kuitenkin todettava, että Itävallan lainsäädännössä asetetun kaltainen edellytys, jonka mukaan asianomaisen henkilön on luovuttava asianajajan ammatin harjoittamisesta kyseisen valtion alueella ja ulkomailla, jotta hän voi saada varhennettua vanhuuseläkettä, on omiaan saamaan henkilöt, joilla on oikeus tällaiseen eläkkeeseen, luopumaan sijoittautumis- tai liikkumisvapautensa käyttämisestä.
- 66 Lisäksi on niin, että ammattitoimintaansa ainoastaan Itävallassa harjoittanut henkilö voi olla taipuvainen hyväksymään tällaisen luopumisen, mutta sen hyväksyminen voi osoittautua vaikeammaksi henkilölle, joka on käyttänyt sijoittautumisvapautta tai liikkumisvapauttaan ja etenkin joka on pakotettu jatkamaan ammattitoimintaansa toisessa jäsenvaltiossa, koska hän ei ole saavuttanut siellä lakisääteistä eläkeikää.
- 67 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö merkitsee SEUT 45 ja SEUT 49 artiklassa taattujen vapauksien rajoitusta, joka voidaan hyväksyä vain, jos sillä tavoitellaan EUT-sopimuksen mukaista hyväksyttävää päämäärää ja jos se voidaan oikeuttaa yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä. Tällaisessa tapauksessa tällaisella toimenpiteellä on lisäksi voitava taata kyseisen päämäärän saavuttaminen eikä sillä ylitetä sitä, mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi (ks. mm. tuomio 16.5.2013, Wencel, C-589/10, EU:C:2013:303, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 5.11.2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, 46 kohta ja tuomio 17.12.2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, 32 kohta).
- 68 Itävallan hallitus esittää tämän osalta, että yleistä etua koskeva pakottava syy, joka oikeuttaa kyseessä olevan toimenpiteen, on pääteltävissä pääasiassa kyseessä olevan järjestelmän tarkoituksesta, joka on korvata kyseessä olevalla eläkkeellä edeltävät ansiot, joita ei ole tarkoitus täydentää kokoaikaisesti harjoitettavasta toiminnasta saatavilla tuloilla. Päämääränä ei ole ainoastaan suojella asianajajan ammattia yhä harjoittavia henkilöitä jo eläkkeellä olevien henkilöiden kilpailulta vaan myös varmistaa kyseessä olevan vanhuuseläkejärjestelmän, joka ei kuulu yleiseen eläkejärjestelmään ja joka rahoitetaan jakojärjestelmällä eikä rahastoivalla järjestelmällä, rahoituksen kestävyys.
- 69 Tältä osin on huomautettava, että unionin tuomioistuimien on todennut, että työllisyyspoliittiset päämäärät kuten se, että tavoitellaan toiminnan pakollista päättämistä koskevien ikärajojen asettamista, jotta voidaan edistää tasapainoisemman ikärakenteen saavuttamista, voivat olla hyväksyttäviä (ks. vastaavasti tuomio 21.7.2011, Fuchs ja Köhler, C-159/10 ja C-160/10, EU:C:2011:508, 50 kohta).
- 70 Tällaisen yleisen edun mukaisen työllisyyspoliittisen päämäärän hyväksyttävyyttä ei nimittäin ole mielekästä kyseenalaistaa, koska SEU 3 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan työllisyyden korkean tason edistäminen on yksi niistä päämääristä, joihin unioni pyrkii (ks. vastaavasti tuomio 2.4.2020, Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 71 Vaikka ei voida kiistää sitä, että kansallinen lainsäädäntö, jolla säännellään työmarkkinoita, jotta vapautetaan eläkeikä lähestyvien henkilöiden hallussaan pitämiä työpaikkoja ja taataan kyseistä ammattia harjoittavien välinen terve kilpailu, on omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän toteutumisen, on kuitenkin sitä vastoin todettava, että kun kyseisessä lainsäädännössä

edellytetään, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta sekä kyseisen jäsenvaltion alueella että ulkomailla, ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että sillä ylitetään se, mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi.

- 72 Kansallinen lainsäädäntö, jossa edellytetään, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta sekä kyseisen jäsenvaltion alueella että ulkomailla, jotta voidaan suojalla kyseistä ammattia yhä harjoittavia henkilöitä sellaisten henkilöiden, jotka ovat jo käyttäneet oikeuttaan eläkkeeseen, kilpailulta, vaikuttaa nimittäin ylittävän sen, mikä on tarpeen mainitun päämäärän saavuttamiseksi, koska kyseinen päämäärä voidaan saavuttaa edellyttämällä, että luovutaan ainoastaan kaikesta ammattitoiminnasta kyseisen valtion alueella tai toisen jäsenvaltion maantieteellisesti rajatulla alueella. Tällaisessa lainsäädännössä ei myöskään oteta huomioon sitä, että eläkeoikeuden saamisen ja säilyttämisen edellytyksiä ei ole yhdenmukaistettu jäsenvaltioiden välillä, vaan ne on ainoastaan sovitettu yhteen unionin oikeudessa, ja että asianomaiset henkilöt voivat olla pakotettuja jatkamaan toimintaansa muissa jäsenvaltioissa, jotta he saavat oikeuden eläkkeeseen kyseessä olevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.
- 73 Lisäksi edellytys, jonka mukaan asianomaisen henkilön on luovuttava asianajajan ammatin harjoittamisesta sekä kyseisen valtion alueella että ulkomailla, vaikuttaa ylittävän sen, mikä on tarpeen sen välttämiseksi, että näin maksetun varhennetun vanhuuseläkkeen lisäksi saataisiin tuloja kokoaikatyöstä.
- 74 Kyseessä olevan erityisjärjestelmän rahoituksen kestävyyttä koskevan päämäärän osalta on todettava, että sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen vaara saattaa olla yleisen edun mukainen pakottava syy (ks. mm. tuomio 28.4.1998, Kohll, C-158/96, EU:C:1998:171, 41 kohta ja tuomio 11.1.2007, ITC, C-208/05, EU:C:2007:16, 43 kohta), mutta Itävallan hallituksen antamista selvityksistä ei käy selkeästi ilmi, millä tavoin kyseisen erityisjärjestelmän, joka on riippuvainen kyseisen järjestelmän edunsaajien suorittamista maksuista, rahoitukselle aiheutuisi vakava vaara siksi, että mainitun erityisjärjestelmän varhennetun vanhuuseläkkeen edunsaajat jatkaisivat ammattitoimintaa muissa jäsenvaltioissa.
- 75 Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on viime kädessä ratkaistava, täyttääkö kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö kyseessä olevan erityisjärjestelmän rahoituksen kestävyyttä koskevan päämäärän toteuttamisen osalta oikeasuhtaisuuden vaatimuksen ja missä määrin se näin tekee, unionin tuomioistuimella olevan asiakirja-aineiston perusteella vaikuttaa näin ollen siltä, että kyseinen päämäärä voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavilla keinoilla.
- 76 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että SEUT 45 ja SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan pyydetyn varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta, ilman että siinä otetaan erityisesti huomioon jäsenvaltiota, jossa kyseessä olevaa toimintaa harjoitetaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 77 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (seitsemäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 13 artiklan 2 kohdassa olevia lainvalintasääntöjä ei sovelleta sellaisen henkilön tilanteeseen, joka asuu jäsenvaltiossa, jossa sijaitsee myös hänen toimintansa keskuspaikka, ja joka samalla harjoittaa toimintaa kahdessa muussa jäsenvaltiossa epätasaisesti jakautunein osuuksin, kun on kyse sen määrittämisestä, onko kyseisellä henkilöllä välittömiä oikeuksia jommankumman kyseessä olevan jäsenvaltion laitoksiin nähden määrätyn ajanjakson aikana suoritettujen maksujen perusteella.
- 2) SEUT 45 ja SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan pyydetyn varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että asianomainen henkilö luopuu asianajajan ammatin harjoittamisesta, ilman että siinä otetaan erityisesti huomioon jäsenvaltiota, jossa kyseessä olevaa toimintaa harjoitetaan.

Allekirjoitukset